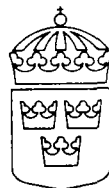

Regeringens proposition 1992/93:205

om inrättande av Tyresta nationalpark

Prop.
1992/93:205

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 11 mars 1993.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Olof Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett område 20 km sydost om Stockholms centrum avsätts som Tyresta nationalpark. Området omfattar en areal om ca 2 000 hektar och ligger i Haninge och Tyresö kommuner.

Tyresta är ett representativt avsnitt av sprickdalslandskapet i östra Sverige. Det är ett stort märkligt vildmarksområde intill Stockholm och ett av landets mest värdefulla urskogsområden. Genom det tätortsnära läget och den intresseväckande naturen har området stor betydelse för friluftsliv och naturstudier.

Propositionens förslag innebär att Stockholms län får ytterligare en nationalpark utöver Ängsö nationalpark.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om inrättande av Tyresta nationalpark

1 Ärendet och dess beredning

Riksdagen har i 1991 års miljöpolitiska beslut angett som riktlinje för användningen av naturresurser och vård av naturmiljön att den biologiska mångfalden och den genetiska variationen skall säkerställas. Växt- och djursamhällen skall bevaras så att växt- och djurarter som förekommer naturligt i landet ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30 s. 76, rskr. 1990/91:338).

Genom naturvårdslagen (1964:822) kan särskilt värdefulla naturområden säkerställas som bl.a. nationalpark, naturreservat eller naturvårdsområde. I syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligen oförändrat skick kan staten tillhörig mark avsättas till nationalpark.

Det finns 22 nationalparker i Sverige. De flesta av dem inrättades i början av detta sekel. Sedan år 1962 har endast sex nationalparker tillkommit. Statens naturvårdsverk har utarbetat en nationalparksplan för Sverige. Nationalparksplanen innebär ett förslag att utöka antalet nationalparker i vårt land så att de representerar ett urval av särskilt skyddsvärda områden.

Naturvårdsverket har i en skrivelse till regeringen den 13 september 1991 föreslagit att Tyresta nationalpark inrättas. Skrivelsen har remissbehandlats. Yttrande över skrivelsen har avgetts av Länsstyrelsen i Stockholms län, Haninge kommun, Stockholms kommun, Tyresö kommun, Stockholms läns landsting, Naturskyddsföreningen och Svenska Turistföreningen. Remissyttrandena finns tillgängliga i ärendet hos Miljö- och naturresursdepartementet (dnr M91/2017/4). Området ingår i Naturvårdsverkets nationalparksplan.

Mitt förslag: Ett urskogsområde 20 km sydost om Stockholm avsätts som Tyresta nationalpark.

Naturvårdsverkets förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt framställningen eller inte haft några invändningar mot att området avsätts till nationalpark. Naturskyddsföreningen har framhållit att stor vikt måste läggas vid övervakning och tillsyn av nationalparken för att förhindra störningar och slitage.

Skälen för mitt förslag: Den blivande nationalparken omfattar urskog samt ett angränsande skogs- och sjöområde. Området är beläget i Hanninge och Tyresö kommuner 20 km sydost om Stockholms centrum och 4 km öster om Handens centrum. Arealen är ca 2 000 hektar och hela området ingår i Tyresta-Åva naturreservat.

Trakten söder om Stockholm ner genom Södermanland hör till de mest utpräglade sprickdalslandskapen i Sverige. Tyresta-Åva är ett typiskt avsnitt av detta landskap. Området karaktäriseras i de stora dragen av relativt flacka, plåtårtade hållmarker och några större, delvis sjöutfyllda sprickdalar. I detaljerna är området starkt småkuperat av mindre spricksystem och bergknallar. I anslutning till områdets sjöar finns något högre och brantare terrängavsnitt.

Sprickdalslandskapet är en karaktäristisk terrängform för Svealand. Den finns i ett stråk över landet mellan Uppland-Östergötland på östkusten och Dalsland-Bohuslän på västkusten. Dessutom finns denna terrängform i Blekinge. I övrigt förekommer denna landskapstyp endast i södra Finland och inom en mindre yta i södra Norge. Europas bergarter är i huvudsak av sedimentär typ och täcks dessutom ofta av lösa avlagringar. Även i övriga världsdelar förekommer blottat urberg av gnejs och granit mycket sällan. Landskapstypens finskurna topografi, isslipade hållar, specifika vegetation och - framför allt - vidsträckta skärgårdar är därmed företeelser som i ett internationellt perspektiv är mycket ovanliga.

Vegetationen följer det för landskapstypen generella mönstret med glesa tallskogar inom de övre hållmarkerna samt gran- och blandskogar i sänkorna. Skogstyperna varierar från skarpt torra lavskogar till fuktiga ristyper. Även sumpskogar förekommer. Myrar med tall och skvattram är vanliga inom hållmarkernas grundare sänkor. Sjöarna är i huvudsak näringsfattiga klarvatten.

Tyrestaområdets märkligaste och från naturvårdssynpunkt mest värdefulla förhållanden är knutna till dess urskogar. Med utgångspunkt från den landsomfattande urskogsinventeringens kriterier, dvs. storlek, ålder, grad av kulturpåverkan och mångformighet, står Tyrestaområdet i särklass i vårt land söder om Dalälven. Området har få motsvarigheter i södra Norrland och inte heller i södra Finland finns ett lika stort om-

råde av denna orörda karaktär. Döda träd från äldre generationer förekommer allmänt. En stor del av trädbestånden är mellan 120 och 350 år gamla och är på grund av hög ålder genomgående grovstammiga och högväxta.

Dessa förhållanden gäller för huvuddelen av Tyrestas skogar inom en yta av ca 1 300 hektar. Yngre, mer påverkade bestånd förekommer här och var, bl.a. vid Tyresta by och i dalgångarna öster om byn. Öster om Årsjön finns också yngre skog inom ett 150 hektar stort brandfält från år 1914. Inom det angränsande Åvaområdet är skogen yngre och mer påverkad av huggningar. Även några hyggen har tagits upp i sen tid. I stort sett är även dessa delar förhållandevis opåverkade, särskilt hållmarkstallskogarna. Flera raviner och dalgångar innehåller grovväxt gammal granskog och i synnerhet området runt Stensjön har en brant kuperad vildmarkskaraktär.

Området har även värden för djurlivet med häckande arter som tjäder, storlom, fiskgjuse samt ugglor och hackspettar. Dessutom finns en värdefull stam av havsvandrande öring. I syfte att bevara öringstammen sker regelbunden kalkning av Åvaåsystemet.

Tyresta-Åva är ett välkänt och för friluftsliv livligt frekventerat område såväl sommar som vinter. Området kan nås från flera håll, bl.a. från Tyresta by som är en kulturhistoriskt intressant miljö med välbevarad äldre bebyggelsestruktur.

Området är beläget i Haninge och Tyresö kommuner. För skötseln av området har Statens naturvårdsverk, Länsstyrelsen i Stockholms län, Haninge kommun, Stockholms kommun och Tyresö kommun beslutat att bilda stiftelsen Tyrestaskogen med ändamål att svara för viss fastighetsförvaltning samt för skötseln av Tyresta nationalpark och det intilliggande Tyresta naturreservat.

En nationalparksbildning kommer att leda till större uppmärksamhet och intresse för Tyresta såväl nationellt som internationellt. Området kommer att få fler besökare som ställer krav på information, guidning och annan service. Ett ökat antal besökare kan antas leda till ökade störningar och slitage. Detta kan motverkas med skyddsföreskrifter, information samt skötsel av leder och rastplatser m.m. Områdets unika karaktär och skyddsvärde gör att det bör förbehållas extensivt friluftsliv i form av t.ex. vandringar och naturstudier med bär- och svampplockning.

Sammanfattningsvis kan sägas att Tyresta är ett representativt avsnitt av sprickdalslandskapet i östra Sverige. Det är ett stort märkligt vildmarksområde intill Stockholm. Det är också ett av landets mest värdefulla urskogsområden. Genom det tätortsnära läget och den intresseväckande naturen har området stor betydelse för friluftsliv och naturstudier. Stockholms län får härigenom ytterligare en nationalpark utöver Ängsö nationalpark. Området är väl värt att avsättas och ges ett starkt framtida skydd som nationalpark. Jag anser därför att Tyresta nationalpark bör inrättas med syfte att för framtiden bevara ett representativt sprickdalslandskap med omfattande urskogar och värdefull natur i övrigt.

All berörd mark ägs av staten och är upptagen på Naturvårdsfonden. En karta med mitt förslag till huvudsaklig gräns för Tyresta nationalpark bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Jag avser att återkomma till regeringen med förslag till ändring i nationalparksförordningen (1987:938).

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att medge att angivna områden i Haninge och Tyresö kommuner avsätts till nationalpark.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

_____ Gräns för Tyresta nationalpark

Allmänt kartmateriel från Lantmäteriet. Medgivande 93.0103
Godkänd från sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1993-02-19.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 mars 1993	2
1 Ärendet och dess beredning	2
2 Tyresta nationalpark	3
3 Hemställan	5
4 Beslut	5
 Bilaga 1 Tyresta nationalpark	 6

